

20.8.2018

KA/14971/00.00.00/2018

Opetus- ja kulttuuriministeriö
kirjaamo@minedu.fi
saara.luukkonen@minedu.fi

Kansallisarkiston lausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle laeiksi valtakunnallisista opinto- ja tutkintorekisteristä annetun lain ja ammatillisesta koulutuksesta annetun lain muuttamisesta

Kansallisarkisto katsoo, että ehdotetut muutokset ovat tarpeellisia ja erityisesti tietosuojalainsäädännön aiheuttamien muutostarpeiden mukaisia. On tärkeää, että yhteisrekisterinpitäjyyden roolit tarkennetaan lain tasolla ja vastuut ja velvoitteet määritellään läpinäkyvästi myös asiakkaiden suuntaan. Keskeistä rekisteröidyn oikeuksien tehokkaalle käyttämiselle ja tietopalvelulle on, että yhteydenotto on tämän kannalta toimivaa. Asiakas ei välttämättä tiedä kuka on kyseiset merkinnät rekisteriin tehnyt tai mikä taho niistä on vastuussa. Oikeuksien toteuttaminen edellyttää rekisterinpitäjiltä toimivaa yhteistyötä, erityisesti kun rekisterinpitäjiä on lukuisia. Tietosuojalainsäädännön kannalta on lakiin perustuvan käsittelyn perusteen ja tarkoituksen lisäksi noudatettava esimerkiksi henkilötietojen tarpeellisuuden ja minimoinnin periaatteita, joiden toteutumista voisi tarkemmin arvioida esitysteksteissä.

Arkistolaitos on tehnyt 4.10.2016 päätöksen opetustoimen rekisterien ja valtakunnallisten tietojärjestelmien tietojen pysyvistä säilytyksestä ja säilytysmuodosta (AL/18800/07.01.01.03.01/2016). Päätöksellä arkistolaitos määräsi arkistolain (831/1994) 8 ja 11 §:n nojalla oppijanumerorekisterin, oppilas-, opiskelija- ja tutkintotietojen sähköisen tietojärjestelmän sekä opiskelijavalintarekisterin asiakirjatiedot pysyvästi säilytettäväksi yksinomaan sähköisessä muodossa. Päätös perustui Opetus- ja kulttuuriministeriön esitykseen lakiluonnoksen (1.7.2016) pohjalta ja 16.9.2016 käydyssä keskustelussa ministeriön, Opetushallituksen ja Kansallisarkiston edustajien kesken saatuihin tarkentaviin tietoihin. Laissa valtakunnallisesta opinto- ja tutkintorekisteristä (884/2017), joka astui voimaan 1.1.2018 on säädetty tietojen pysyvistä säilytyksestä ja määräajan säilytettävien tietojen säilytysajoista (11, 16, 22 ja 27 §§). Näistä ainoastaan 11 §:ään esitetään nyt muutosta, jossa otetaan kantaa säilytysaikoihin. Esitetty muutos on perusteltu eikä poikkea em. päätöksen valmistelussa tehdyn arvonmäärityksen tuloksesta.

On kuitenkin ilmeistä, että rekisterien ja tietojärjestelmien tietosisällössä on tapahtunut joitakin muutoksia verrattuna kahden vuoden takaiseen tilanteeseen ja nyt valmisteltavat lainmuutokset johtaisivat vielä uusiin muutoksiin niissä ja uusien asiakirjojen muodostumiseen. Kansallisarkisto pitää siksi tärkeänä, että hallituksen esityksessä viitataan em. päätökseen ja että siinä myös kuvattaisiin miten uusien/muuttuneiden tietojen arvonmääritys tehdään. Kansallisarkisto päättää tietojen pysyvistä säilyttämisestä arkistolain (831/1994) 8 §:n nojalla, koska arkistolaitoksen tehtävät on siirretty sille 1.1.2017 alkaen (Laki Kansallisarkistosta 1145/2016 2 §). Kansallisarkisto voi tarvittaessa tehdä täydentävän päätöksen Opetus- ja kulttuuriministeriön esityksestä.

Arkistolaitoksen päätöksessä (AL/18800/07.01.01.03.01/2016) todetaan, että rekistereiden ja valtakunnallisten tietojärjestelmien tietojen ja asiakirjojen siirrosta ja siirtoajankohdasta pitkäaikaissäilytysjärjestelmään päätetään myöhemmin erikseen. Kansallisarkiston näkemyksen mukaan tämä tavoite voitaisiin mainita hallituksen esityksessä vaikka siitä ei ole tarpeen erikseen säätää. Samassa yhteydessä voitaisiin todeta, että laissa pysyvästi säilytettäviksi säädetyt tiedot siirron jälkeen arkistoidaan pitkäaikaissäilytysjärjestelmään. Mikäli siirrot koskisivat myös elävien henkilöiden tietoja, olisi syytä todeta että tietojen käsittely yleisen edun mukaista arkistointitarkoitusta sekä historiallista ja tieteellistä tutkimusta varten ei olisi ristiriidassa niiden alkuperäisten käsittelyn perusteiden kanssa.

Tietojen poistamista em. rekistereistä esimerkiksi rekisteröidyn kuoleman jälkeen on Kansallisarkiston saamien tietojen mukaan arvioitu lainvalmistelutyön yhteydessä. Mikäli hallituksen esityksiin tulee tätä koskevia lisäyksiä, Kansallisarkisto esittää mahdollisuutta lausua niistä erikseen.

Vastuualuejohtaja, tutkimusjohtaja

Päivi Happonen

Johtaja

Veli-Matti Pussinen